

EEN GEWEIGERD ARTIKEL VOOR DE VOLAPÜK-PROPAGANDA.

In het tijdschrift „Vredesstrijd”, het orgaan van de J.V.A. (Jongeren Vredes Actie) en de S.V.A. (Studenten Vredes Actie) verschenen van Mejuffrouw Nel Pranger Krispij en den Heer C. B. Hoitingh artikelen ter aanbeveling van Esperanto en Novial, aan welk laatste artikel de Heer Dr. G. Stuiveling, Voorzitter der J.V.A., een kort naschrift voegde. Ter wille van de propaganda en het goed recht van Volapük, bood der Heer Dr. Arie de Jong de redactie van bovengenoemd tijdschrift het volgende stuk over Volapük aan, welk stuk echter geweigerd werd.

Volapük.

Ontegenzeggelijk bestaat er behoefte aan een internationale taal naast de bestaande talen, en heeft man door alle eeuwen heen één der natuurtalen als internationale taal, als wereldtaal, gebruikt. De keuze van een zoodanige was niet willekeurig, doch sprong als het ware uit het overwicht, dat het volk, dat die taal sprak, in een zeker tijdsgewricht verkregen had. Zoo is nu het Engelsch, zooals algemeen bekend — voral op handelsgebied — de wereldtaal geworden. met een dergelijke bevoorrechtiging nu van één der natuurlijke talen, kunnen de meste volkeren geen bevrediging vinden. Hierdoor wordt toch als het ware het cultureele overwicht van die taal, en daarmee van het volk, dat die taal spreekt, stilzwijgend erkend. Vooral in den tegenwoordigen tijd, nu allerwege het nationale bewustzijn bij de verschillende volkeren, zelfs de kleinere, wakker wordt, stuit een dergelijk overwicht tegen de borst. Vandaar, dat de internationale behoefte aan een algemeen verstaanbaar hulpmiddel het best gediend wordt door een kunstmatige taal. Bij de aanneming van een kunsttaal in plaats van één der natuurtalen, worden alle volkeren in dezelfde positie gebracht, geen enkel volk wordt dan bevoorrecht, alle moeten die eene kunsttaal leeren. Dat een kunsttaal bovendien door haar zooveel eenvoudiger bouw veel gemakkelijker aan te leeren is dan welke natuurlijke ook, is ook een niet te miskennen voordeel.

Maar nu de vraag, welke kunsttaal moet daarvoor gekozen worden?

Deze vraag schijnt niet gemakkelijk beantwoord te kunnen worden. De eene groep zoekt haar heil in de consequente aanvaarding van zogenaamde internationale woorden, een tweede in een vereenvoudigde natuurtaal, zoals een vereenvoudigd Engelsch, een vereenvoudigd Duitsch of een vereenvoudigd Latijn, een derde is van oordeel, dat de wereldtaal door haar bouw zoo neutraal mogelijk tegenover de natuurtalen moet staan.

Bij het gebruik van de zoogenaamde internationale woorden blijkt, dat hiermede voornamelijk Romaansche woorden bedoeld zijn, waardoor dergelijke kunsttalen een duidelijk zichtbaar Romaansch karakter verkregen hebben. Hierdoor hebben die talen voor de meesten onzer, die een of meer van die talen beheerschen, wel is waar een zeker aantrekkelijk aspect, doch voor de niet Romaansch aangelegde volken allerminst een internationaal neutraal karakter, verkregen.

YEGED PEREFUDÖL PRO PROPAGID VOLAPÜKA.

In timapenäd: ‚Vredesstrijd’ (= püdakomip): jäfidot ela ‚J.V.A.’ (brefod ela ‚Jongeren Vredes Actie’ = lebitül yunanas pro püd) ed ela ‚S.V.A.’ (brefod ela ‚Studenten Vredes Actie’ = lebitül studanas pro püd) de vomül: ‚Nel Pranger Krispij’ e de söl: ‚C. B. Hoitingh’ yegeds äpubons ad komandön eli ‚Esperanto’ ed eli ‚Novial’, pos yeged lätik kelik söl: ‚Dr. G. Stuiveling’: presidan ela ‚J.V.A.’ äläyümom pospenädi brefik. Demü propagid e gität gudik Volapüka söl: ‚Dr. Arie De Jong’ älofom redake timapenäda löpo pemäniotöla yegedi sököl (in Nedänapük pelautöli) dö Volapük, yeged kelik ye pärefudon.

Volapük.

Binos netablöfovik, das neodoy näi püks dabinöl püki bevünetik, ed egeboy ai dü timäds valik bali natapükas as pük bevünetik, as volapük. Väl püka somik no äbinon vilädik, ab äsekon äsvo se pluam, keli net püki et spiköl idageton ün timäd semik. Somo nu, soäsä sevoy valemiko, Linglänapük evedon — pato pö ted — volapük. Me privilegam somik bala natapükas nets mödikün ye no kanons kotenükön okis. Dub atos ga pluam kulturik püka, e sekü atos ut neta, kel spikon püki at äsvo padasevon seiliko. Pato ün atim, nü valöpo seved netätik pö nets difik, igo pö smalikums, süikon, pluam somik nepliton. Ekö! demü kod at neod bevünetik medöma valemo suemovika padünon gudiküno dub pük mekavik. Pö zep mekavapüka pla bal natapükas, nets valik reafons ini stad ot, net nonik paprivilegon, valiks mutons lärnön püki bal at. Das mekavapük sekü binod so mödiko balugikum oka zuo kanon palärnön mu fasilikummo ka natapük alseimik, binos i buäd no noamabik.

Ab nu säk: mekavapük kinik muton-li pavälön pro zeil at?

Jinos, das säk at no kanon pabegesplikön fasiliko. Grup bal cedon frutiküni zepi kludöfik vödas sonemiko bevünetikas; grup telid zepi natapüka pebalugüköl, äsä Linglänapüka pebalugüköl, Deütänapüka pebalugüköl u latina pebalugüköl; grup kilid cedon, das volapük muton binön dub binod oka mögiküno neudik lo natapüks.

Pö geb vödas sonemiko bevünetikas klülädos, das ko ats pato vöds romenik pacedons, sekü kelos mekavapüks sosotik edagetons kleiliko logamoviko kaladi romenik. Dub atos püks et fe dalabons pro mödikünans obas, kels nolons bali u mödikumis pükas et, logoti semiko plitiki, ab pro nets no romeniäliks püks et mu leno edagetons kaladi bevünetiko neudiki.

De tweede groep kunnen wij wel overslaan; een vereenvoudigd Engelsch, een vereenvoudigd Duitsch of een vereenvoudigd Latijn (het Latina sine flexione van Peano) komt neer op een verminking dier talen en deze vereenvoudigde talen zullen op den duur noch de Engelschen, noch de Duitschers, noch de Latinisten, noch andere personen kunnen bevredigen.

Blijft over het Volapük als vertegenwoordiger van de derde groep. De woorden zijn ook ontleend aan de natuurtalen, doch zij zijn zoo vervormd, dat zij als het ware nieuwe kunstmatige woorden zijn geworden, terwijl de spraakkunst (met behoud van de algemeene grammaticale begrippen) zoo zelfstandig is gevormd, dat het geheel zoo neutraal tegenover de natuurtalen staat als geen andere kunsttaal. Alle uit dien hoofde reeds verdient het Volapük de voorkeur boven elke andere hulptaal.

De heer Hoitingh wijst op de chronologische volgorde: Volapük, Esperanto, Ido, Occidental, Novial als en evolueerenden weg naar de volmaking, dien de wereldtaal zou hebben afgelegd. Zou heusch elk in tijdsorde later verzonnen kunsttaal beter zijn dann de vorige? Als dit zoo was, dan zouden de heeren Prof. Jespersen en Hoitingh geen reclame meer voor hun taal behoeven te maken, want Prof. Mitrovitch, hoogleeraar aan de handelshoogeschool te Sarajevo heefd in 1935 een nieuwe wereldtaal „International” uitgedacht, en zou deze taal dus weer beter zijn dan Novial en verdienen gepropageerd te worden. Maar wie waarborgt ons, dat deze taal de laatste schepping op wereldtaalgebied zal zijn? Neen! dan heeft de heer St(uivering) wel gelijk met zijn oordeel om dan maar het wijze besluit te nemen om te wachten tot de volmaakste wereldtaal verschenen zal zijn.

Inderdaad, het is dringend noodig, dat de wereldtaal-idealisten zelf orde scheppen in de grootsche beweging, die zij voorstaan. Hoe wij dit moeten doen, kan niet opgelost worden door de schepping van een nieuwe wereldtaal. Ieder zou toch zijn eigen taal blijven aanhangen. Om uit den heerschenden chaos te komen staat naar mijn meening slechts één weg open.

Men stake den strijd over de vraag, welke kunsttaal of systeem de best is.

Men erkenne, dat het Volapük neutraler tegenover de natuurtalen staat, dan eenige andere kunsttaal, en dat het de eerste taal is, die bleek practisch bruikbaar te zijn, en dus als het ware het recht heeft vóór elke andere kunsttaal gepropageerd de worden.

Is men genegen beide voorstellen te aanvaarden, dan staat de weg open om geleidelijk alle wereldtaal-vereeningen te wijzigen in vereeningen, die slechts het Volapük bevorderen. Hierdoor zou rust in het kamp der wereldtaal-idealisten hersteld zijn, en het Volapük een krachtig hulpmiddel worden om de broederschap tusschen de volkeren te bevorderen en de zaak der J.V.A. en der S.V.A. op krachtige wijze te dienen.

Grupi telid kanobs vo beiädön: Linglänapük pebalugüköl, Deutänapük pebalugüköl u latin pebalugüköl (el ‚Latino sine flexione’ de ‚Peano’) klülädon binön mitul pükas et; e püks pebalugüköl at no okanons kotenükön dulöfiko ni Linglänanis, ni Deutänanis, ni latinanis, ni pösodis votik.

Reton Volapük (de ‚Schleyer’) as samed de grup kilid. Vöds i pedütülons de natapüks, ab pevotükons so, das evedons äsvo vöds mekavik nulik, du gramat (ko dakip suemodas gramatik valemik) pestukon so livätiko, das lölot stodon so neudiko lo natapüks, äsä mekavapük votik nonik. Soeliko ya demü kod at Volapük meriton buami bu yufapük aliko votik.

Söl: ‚Hoitingh’ jonon sökaleodi timavik: Volapük, ‚Esperanto’, ‚Ido’, ‚Occidental’, ‚Novial’ asä vegi volföl lü nedöfukam, keli volapük ebevegon-la. Veratos-li jenöfiko, das mekavapük alik timaviko latikumo pedatiköl binon gudikum ka ut büikum pedatiköl? If atos binonöv soik, täno söls: ‚Prof. Jespersen’ e ‚Hoitingh’ no nedomsöv reklamön püki oksik, ibä ‚Prof. P. Mitrovich’: profäsoran tedanivera in ‚Sarajevo’ edatikom ün 1935 volapüki nulik: ‚Internasional’, e pük at binonöv kludo dönu gudikum ka el ‚Novial’ e meritonöv ad papropagidön. Ab kin garanon-li obes, das pük at obinon jafot lätik in jäfüd volapükik? Nö! tän söl: ‚St(uivering)’ vo gidetom me cödöt oka ad sludön ön jenet at sapiko ad stebedön, jüs volapük nedöfikün upubon.

Jenöfö! zesüdos draniko, das volapükadialimans it jafons leodi in muf sublimik, keli pläidons. Säkäd, vio mutobs dunön atosi, no kanon patuvedön dub jaf volapüka nulik. Ek ga bleibonöv slopön püki lönik oka. Ad reafön se kaot dareigöl, cedü ob, veg te bal dabinon.

Stopedoyöd ad feitön dö säkäd, mekavapük kinik u sit kinik binon gudikün!

Dasevoyöd, das Volapük (de ‚Schleyer’) stodon neudikum lo natapüks, ka mekavapük alseimiko votik, e das binon pük balid, kel äklülädon binön plagiko gebovik, e sekü kod at äsvo labon gitäti ad papropagidön bu mekavapük votik alik!

If binoyöv klienik ad zepön mobis bofik, täno veg maifon ad ceinön pianiko volapükaklubis valik ad klubs, kels te födons Volapüki (de ‚Schleyer’). Dub atos in leseatöp volapükadialimanas taked dönu nätonöv, e Volapük vedonöv med nämik ad födön svistami bevü nets, ed ad dünön nämiko dini elas ‚J.V.A.’ e ‚S.V.A.’